

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีอีสาน : กรณีศึกษา บ้านหนองแวงดอน ตำบลงัวบา อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน
2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมดนตรีอีสาน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน

ดนตรี มาจากภาษาสันสกฤตว่า ดันตริ แปลว่า สาย หรือ เครื่องดนตรีจำพวกเครื่องสาย ส่วนไทย และเขมรนำมาใช้ในความหมายต่างๆ ไปด้วย ดนตรี และพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2535 : 262) ได้กล่าวว่า ดนตรี หมายความว่าลำดับเสียงอันไพเราะและคำว่าดนตรีตรงกับภาษาอังกฤษว่า Music ซึ่งหมายความว่าดนตรีคือศิลปะแห่งการร้อยกรองเสียงร้องหรือเสียงดนตรีเข้าเป็นทำนอง เสียงประสานจังหวะลีลา และกระแสเสียง เพื่อให้เป็นบทเพลงที่มีโครงสร้างที่สมบูรณ์ และก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์

เฉลิมศักดิ์ พิภูสรี (2530 : 11) ได้ให้ความหมายของดนตรีว่าเป็นศิลปะที่วิวัฒนาการควบคู่มากับมนุษยชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและจะคงพัฒนาต่อไป แต่ส่วนประกอบและหน้าที่ของเครื่องดนตรียังคงไม่เปลี่ยนแปลง ท่วงทำนอง ลีลาของเครื่องดนตรี วงดนตรี เพลง ผู้แต่ง มีทั้งคงที่และเปลี่ยนแปลง

อุดม หนูทอง (2531 : 1-8) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านไว้ดังนี้

1. ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านเป็นมรดกร่วมกันของกลุ่มชาวบ้าน โดยชาวบ้านและเพื่อชาวบ้าน นั่นคือ ชาวบ้านเป็นต้นคิด เป็นผู้เล่น เป็นผู้สืบทอด และเฝ้าสนองต่อความต้องการของชาวบ้านเป็นหลัก
2. ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้าน ไม่ปรากฏผู้เป็นต้นคิดถ่ายทอดโดยการบอกเล่าการเลียนแบบ ดำรงอยู่ได้ด้วยการจดจำและปฏิบัติต่อกันมา
3. ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านมีความเรียบง่าย ตรงไปตรงมา สอดคล้องกับพื้นบ้านการดำรงชีพ และความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้าน

4. ใช้ภาษาถิ่นถิ่นลักษณะที่วางทำทำนองลีลาของเฉพาะท้องถิ่นเป็นรูปแบบในการแสดงออก

5. คนตรีและการละเล่นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงประสมประสานกับคนตรีและการละเล่นของชุมชนนั้นๆตลอดจนวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

จากรวรรณ ธรรมวัตร (2528 : 92-93) ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีประกอบลำเพลิน คือ เครื่องดนตรีสากลที่ใช้บรรเลงเพลงลูกทุ่ง เช่น ออร์แกน แซกโซโฟน ทรัมเป็ต กีตาร์ กลองชุด สิ่งที่เพิ่มตามธรรมเนียมการเล่นหมอลำคือพิณและแคน แต่ความเด่นของเครื่องดนตรีทั้งสองเมื่อร่วมบรรเลงกับเครื่องดนตรีสากลลดบทบาทน้อยลงเป็นอย่างมาก ถึงแม้จะปรับปรุงพิณและแคนให้มีเสียงดังด้วยเครื่องขยายเสียง แต่กลุ่มผู้ฟังให้ความสำคัญแก่เครื่องดนตรีสมัยใหม่ยิ่งกว่าพิณและแคน

สุจริต บัวพิมพ์ (2533 : 808-813) ได้กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้านว่า คนตรีพื้นบ้านในแต่ละท้องถิ่น แต่ละภาคมีความแตกต่างกันออกไปตามชนิด ประเภท ท่วงทำนอง และลีลา ตลอดจนสำเนียงของเสียงคนตรี ลักษณะที่เด่นของคนตรีพื้นบ้านก็คือเป็นการถ่ายทอดเสียงในลักษณะของ मुखปาฐะอันเกิดจากการฟังมากกว่าวิธีอื่นๆ และคนตรีพื้นบ้านไม่ใช่เกิดขึ้นเพื่อความบันเทิงรื่นรมย์เท่านั้น แต่มีความเกี่ยวพันกับกิจกรรมอื่นๆ เช่น การทำพิธีกรรม การทำงาน การเดินรำและประกอบในประเพณีต่างๆ นอกจากนี้คนตรีพื้นบ้านยังมีการแต่งท่วงทำนองขึ้น โดยจับพลันโดยปราศจากการเขียนโน้ต คงใช้การจดจำผ่านทางหูเท่านั้น นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้าน สภาพการอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่คนตรีและเพลงพื้นบ้านในปัจจุบัน ปัญหาในการอนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่คนตรีและเพลงพื้นบ้านในปัจจุบัน แนวทางที่ควรกระทำเพื่อการอนุรักษ์เพลงและคนตรีพื้นบ้าน สภาพการอนุรักษ์และเผยแพร่การละเล่นและการแสดงพื้นบ้าน

เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2533 : 28) กล่าวว่า คนตรีพื้นเมืองเป็นคนตรีที่เกิดขึ้นเฉพาะถิ่นและเป็นที่ยอมรับบรรเลงขับร้องเล่นกันอยู่ในดินนั้นๆมีทั้งบรรเลงเดี่ยวและประสมกับวงกับประกอบการแสดงประกอบพิธี ซึ่งสอดคล้องกับ จินตนา คำรงเลิศ (2533 : 22-49) ได้ศึกษาองค์ประกอบของคนตรีพื้นบ้านมีลักษณะเด่นสรุปได้ดังนี้

1. มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน
2. มีความแตกต่างที่เป็นผลพวงมาจากพลังสร้างสรรค์ทั้งของบุคคลและกลุ่มชน
3. ลักษณะของเพลงหรือคนตรีที่หลงเหลืออยู่นั้นเกิดจากการเลือกสรรของกลุ่มชนซึ่งเป็นตัวกำหนดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือหลายรูปแบบ

สุจริต บัวพิมพ์ (2538 : 21) ได้ศึกษาความเป็นมาของคนตรีพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือว่ามีวิวัฒนาการอยู่ 3 ระยะ โดยใช้เวลาวิวัฒนาการมาเป็นเวลานับพันปี ซึ่งเริ่มจากการเลียนแบบเสียงธรรมชาติ ป่าเขาลำเนาไพร เสียงฝนตก ระยะต่อมาใช้วัสดุพื้นเมืองมา

เป่าเลียนเสียงธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ต้นหญ้าปล้อง ไม้ไผ่ และระยะที่ 3 วิวัฒนาการจากเครื่องหนัง สายหนัง จนเป็นวิวัฒนาการขั้นสูงสุดของคนตรีพื้นบ้าน มีความละเอียด ความยาวของเสียงเพิ่มขึ้น มีการผสมผสานจนเกิดเป็นคนตรีพื้นบ้าน เช่น กรับ โปง โปงกลาง ระนาด ฆ้อง กลอง โหหวด ปี่ พิณ เป็นต้น

เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (2526 : 19-55) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านอีสาน ซึ่งได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีของชาวอีสานเหนือ และเครื่องดนตรีของชาวอีสานใต้ อีกด้วย ดังต่อไปนี้

ประเภทของเครื่องดนตรีของชาวอีสานเหนือ แบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. เครื่องคิด ได้แก่ พิณ
2. เครื่องสี ได้แก่ ซอปี่บ หรือซอกระป๋อง ซอบังไม้ไผ่
3. เครื่องตี ได้แก่ โปงกลาง กลองกิ่ง หมากกั๊บแก๊บ ผางฮาด กลองยาว สิ่ง(ฉิ่ง) และแส้ (ฉาบ)

4. เครื่องเป่า ได้แก่ แคน โหหวด สะนู

ประเภทของเครื่องดนตรีอีสานใต้ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. เครื่องคิด ได้แก่ พิณ
2. เครื่องสี ได้แก่ ซอด้วง ซอฮู้
3. เครื่องตี ได้แก่ ระนาด ฆ้องวง ฆ้องราง โทณ รำมะนา ตะโพน ฉิ่ง ฉาบ
4. เครื่องเป่า ได้แก่ โหหวด ปี่อ้อ

สำเร้ง คำโมง (2522 : 10-17) ได้ศึกษาเกี่ยวกับดนตรีพื้นบ้านอีสาน วงดนตรีอีสาน ลักษณะของเครื่องดนตรีอีสานชนิดต่างๆ เช่น ซุง โหหวด โปงกลาง และหีน เป็นต้น

วิทยาลัยครูสุทกลนคร (2521 : 1-52) ได้รวบรวมบทความทางวิชาการเกี่ยวกับวัฒนธรรม พิณพี่เผยแพร่เนื่องในงานนิทรรศการมูนม้งอีสาน ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องต่างๆ ไว้หลายเรื่อง เช่น เรื่อง อารยธรรมอีสาน โปงกลาง : สัญญาณการค้าต่างแดน แคน : ดนตรีสะท้อนชีวิตอีสาน เรื่องดนตรีอีสาน ได้กล่าวเกี่ยวกับการแบ่งประเภทของเครื่องดนตรีอีสานว่าแบ่งประเภทของเครื่องดนตรีอีสานได้ 4 ประเภทดังนี้

1. เครื่องดนตรีประเภทใช้ดีด ของอีสานแท้ๆ นั้น ได้แก่ซึง หรือซุง (พิณ) ทำด้วยไม้รูปร่างคล้ายกีตาร์ แต่ฝีมือไม่ประณีตนัก ซึงหรือซุงมีสาย 3-4 สาย เป็นสายเอกสองสาย สายทุ้มสองสาย ที่คันหรือค้ำมีนมคล้ายนมจะเข้ เพื่อใช้นับเสียงเวลาดีด ให้เป็นเสียงสูงต่ำ พิณ หรือซุงนี้ถือเป็นเครื่องดนตรีพื้นเมือง เวลาเล่นก็เล่นเป็นเพลง ซึ่งเรียกว่า ลาย โดยมากมักเล่นคู่กันกับแคน

2. เครื่องดนตรีประเภทที่ใช้สี ได้แก่ ซอ ซอนี้แทนที่จะทำด้วยไม้กับกะลามะพร้าว กลับทำด้วยไม้กับปี่ โดยใช้ปี่หรือกระป๋องแทนส่วนที่เป็นกะลามะพร้าว ซอนี้มีสองสาย คือ สายเอกและสายทุ้ม ส่วนคันชักนั้นทำเช่นเดียวกับคันชักของซอสามสาย เวลาสีไม่เหมือนกับคันชักของซอ

ผู้หรือซอด้วง ซึ่งหางม้าของคันชักอยู่ระหว่างสายทั้งสอง ส่วนซอที่ทำด้วยปี่หรือกระป๋องนี้คันชักอยู่ข้างนอก สีเช่นเดียวกับไวโอลินหรือซอสามสาย การเล่นก็เล่นเป็นลายเช่นเดียวกับซุง หรือ พิณ

3. เครื่องดนตรีประเภทตี ได้แก่ สิ่งหรือฉิ่ง สาย (ฉาบเล็ก) กั๊บแก๊บ (กรับ) กอง (กลอง) แด่ง (ฉาบใหญ่) และโปงลาง สำหรับฉิ่ง ฉาบ ทำด้วยโลหะต่างๆ เช่น ทองเหลือง ทองแดง และ เครื่องลงหิน กรับและโปงลางทำด้วยไม้ ส่วนกลองนั้นทำด้วยไม้กับหนังสัตว์ เป็นพวกเครื่องหนัง

4. เครื่องดนตรีประเภทใช้เป่า ได้แก่ แคน แคนเป็นเครื่องดนตรีที่เป่าประสานเสียงขับลำนำหรือลำ เพลงแคนมีหลายเพลง มีหลายทำนองเรียกว่า ลาย เช่น ลายสุดสะแนน ลายโป้ซ้าย ลายสร้อย ผู้เป่าแคน เรียกว่า หมอแคน เสียงของแคนนี้ในตอนแรกใช้เป่าแทนเสียงโปงลางได้ หรือจะใช้เป่าแทนเสียงลำก็ได้ เสียงแคนที่เป่าแทนนี้เรียกว่า ลาย เช่น ลายแมลงภู่ออกดอก หมายความว่า แมลงภู่อำดั่งตอมเกสรดอกไม้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2528 : 27-94) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเครื่องดนตรีอีสาน รูปร่าง ลักษณะ ประวัติ การเทียบเสียง การประสมวง บริเวณที่นิยมบรรเลงและ โอกาสที่บรรเลง โดยกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

1. ใช้เพื่อการบันเทิงทั่วไป ทั้งในยามปกติและเทศกาล งานมงคล ได้แก่ พิณ ซอ ปี่ ซอกระป๋อง ซอบัง ซอกระบอก โปงลางหรือขอลอ แคน ฉิ่ง แฉ่ง

2. ไม่ใช้ในการประโคม ประสมวงหรืองานใดๆ เป็นการเล่นแก้เหงาเฉพาะบุคคล ได้แก่ หุ่น

3. ใช้ดีเพื่อการบันเทิง ประชันขันแข่ง เอาชนะกัน มีกรรมการเป็นผู้ตัดสินชี้ขาด มกติในงานบุญต่างๆ โดยเฉพาะงานบุญบั้งไฟ ได้แก่ กลองกิ่ง

4. ใช้สำหรับประกอบ "ลำ" ของหมอลำกั๊บแก๊บ ที่รำออกท่าออกทาง ได้แก่ หมากกั๊บแก๊บ (กรับ)

5. ในกระบวนแห่เนื่องในโอกาสงานบุญต่างๆ ได้แก่ พางฮาด (ฆ้องโบราณไม่มี ปี่ม)

6. ใช้เกี่ยวกับงานรื่นเริงทั้งหลาย เช่น ขบวนแห่กฐิน ผ้าป่า แห่นาค แห่ขันหมาก ได้แก่ กลองยาว

7. ใช้ในการเล่นหมอลำ การฟ้อนและขบวนแห่ ได้แก่ กลองตุ้ม และใช้ในขบวนแห่งานบุญ โดยเฉพาะงานบุญพระเวสฯ ได้แก่ กลองตั้ง (รามณะนาใหญ่)

8. ใช้เกี่ยวกับงานรื่นเริงทุกโอกาส ได้แก่ พิณ โห พิณน้ำเต้า ซอกระดองเต่า และ ซอเขาควาง

9. ใช้เกี่ยวกับงานศพ ได้แก่ ปี่โฉน ปี่แน เป็นต้น

10. ใช้ในงานรื่นเริง การทรงเจ้าเข้าผี การรักษาโรค ได้แก่ ปี่อ้อ แคน

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2535 : 2-3) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้านว่าเป็นการแสดงที่สะท้อนวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาวอีสานเหนือและอีสานใต้ ทำให้มีความหลากหลายของการแสดง และมีสีสันเพิ่มขึ้น การแสดงของชาวอีสานแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ เพลงพื้นบ้าน ละครพื้นบ้าน และการฟ้อนพื้นบ้าน

สมพงษ์ บุตรโรจน์ (2532 : 33-50) ได้กล่าวถึงลำนามีหลายประเภท เช่น ลำผีฟ้า ลากลอน ลำหู่ คนตรีที่ใช้ประกอบการลำมีพิณและแคน อาจจะมีดนตรีสากลที่นำมาเล่นผสมวงบ้าง เช่น นำมาผสมกับวงลำเพลิน ลำเรื่องต่อกลอน ลำเต้ย เป็นต้น

สุวรรณา เกรียงไกรเพชร (2533 : 748-754) ได้กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้านว่า ส่วนใหญ่จะมีท่วงทำนองง่าย ๆ สั้น ๆ มักเป็นทำนองที่ดัดแปลงมาจากทำนองเสียงธรรมชาติ เช่น ลายแคนต่างๆ ของอีสาน ซอของภาคเหนือ เช่น ซอล่องน่าน ดนตรีพื้นบ้านมักมีทำนองหลักเพียงทำนองเดียว ไม่ค่อยมีการประสานเสียง เป็นการบรรเลงทำนองหลักกลับไปกลับมา ในขณะที่เดียวกันเนื่องจากดนตรีพื้นบ้านไม่มีกฎเกณฑ์การเล่นเคร่งครัด นักดนตรีจึงอาจพลิกแพลงทำนองในขณะที่เล่น ทำให้เกิดลีลาใหม่ๆ ขึ้นในการบรรเลงแต่ละครั้ง เครื่องดนตรีพื้นบ้านมักทำขึ้นจากวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น ทำให้แต่ละภาคมีเครื่องดนตรีที่เป็นเสมือนสัญลักษณ์ของภาค นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงแบบแผนหรือขนบนิยมในการแสดงพื้นบ้านแต่ละภาค ความสัมพันธ์ด้านรูปแบบของการแสดงพื้นบ้าน โดยแยกออกเป็นประเภทเล่นเป็นเรื่องและการแสดงประเภทระบำรำฟ้อน

สุจิตต์ วงษ์เทศ (2523 : 135) กล่าวไว้ว่า หลักฐานเก่าแก่ชิ้นหนึ่งที่ช่วยยืนยันว่า คนไทยได้เคยใช้พิณหรือซุงเป็นเครื่องบรรเลงมาตั้งแต่โบราณกาล ก็คือภาพปูนปั้นประดับฐานเจดีย์ที่เมืองโบราณ บ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งปั้นเป็นรูปนางทั้งห้าบรรเลงดุริยดนตรี นางหนึ่งบรรเลงพิณเพียง (พิณน้ำเต้า) นางหนึ่งคิดพิณห้าสาย นางหนึ่งตีกรับ นางหนึ่งตีฉิ่ง และอีกนางหนึ่งเป็นนักร้องขับลำนำ ภาพปูนปั้นดังกล่าวเป็นศิลปะสมัยทวารวดี สันนิษฐานว่า คงปั้นขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 16

เจริญชัย ชนไพโรจน์ (2526 ข : 12-15) ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการหมอลำหู่คือ แคน แต่ปัจจุบันหมอลำหู่ส่วนมากใช้เครื่องดนตรีฝรั่ง เช่น กลองชุด ทรัมเป็ต แซกโซโฟน หรือกีตาร์ ลายแคนที่ใช้ประกอบการลำหู่ส่วนมากใช้ลายใหญ่ซึ่งช้าและเศร้า หรือลายน้อยซึ่งช้าและเศร้าเช่นกัน แต่คนละครดับเสียง นอกจากนั้นยังกล่าวถึงเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการหมอลำเพลินอีกด้วย

วิรัช บุญยกุล (2524) ได้กล่าวถึงเพลงพื้นเมืองอีสานเหนือว่า ทำนองเพลงพื้นเมืองอาจแบ่งได้เป็นสามตอน คือ ตอนเกริ่น เป็นอารัมภกถาของเพลงเพื่อเตรียมผู้ฟังให้พร้อมที่จะรับฟังตอนต่อไป ตอนทำนองหลัก ทำนองหลักคือทำนองที่เป็นหัวใจของเพลง และตอนทำนองย่อยหรือทำนองแยกหรือแตกทำนอง

เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (2526 : 10) กล่าวว่า คนตรีพื้นบ้าน หมายถึง คนตรีที่แต่งขึ้นโดยนักคนตรีพื้นบ้าน ด้วยเนื้อหาสำนวนและสำเนียงของชาวบ้านและถ่ายทอดสืบต่อกันมาด้วยความจำ และยังได้กล่าวถึงลักษณะของคนตรีพื้นบ้านอีสานไว้ว่า

1. ไม่ทราบนามผู้แต่ง
2. แต่งโดยนักคนตรีที่มีได้รับการฝึกอบรมในการแต่งเพลง
3. มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน
4. เป็นลักษณะการแสดงออกทางด้านคนตรีของคนส่วนใหญ่
5. ขับร้องหรือบรรเลงโดยนักร้องหรือนักคนตรีที่มีได้ฝึกฝนอบรมทางทฤษฎี
6. เป็นคนตรีที่มีอายุเก่าแก่
7. เป็นคนตรีที่สืบทอดถ่ายทอดด้วยความจำ
8. มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตามความนิยมของผู้เล่นและผู้ฟัง
9. ไม่มีใครตัดสินได้ว่า ทำนองดั้งเดิมที่เป็นต้นตอนั้นเป็นอย่างไร

ชุมเดช เดชภิมล (2531 : 34-35) ได้ให้ความหมายคนตรีพื้นบ้าน หมายถึง คนตรีที่บรรเลงโดยใช้เครื่องคนตรีของท้องถิ่น ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิศาสตร์ ธรรมชาติ ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละภาค โดยเฉพาะคนตรีภาคอีสานนั้น ทำนองคนตรีจะสนุกสนานด้วยจังหวะที่กระชั้นถี่ เร้าใจ เช่น ลายสุดสะแนน ลายลำเพลิน ลายกาเดินก้อน ลายแมงคืบเต่า ลายนกไซบินข้ามทุ่ง และลายทำนองก็วิ้งเวงโหยหา เช่น ลายแม่ช้างกล่อมลูก ลายลมพัดพร้าว ลายโปงลาง หรือลายล่องโขง

วีณา วิสเพ็ญ (2533 : 20) ได้กล่าวไว้ว่าการร้องรำทำเพลงของชาวอีสานนั้นจะแตกต่างกันออกไปตามสภาพความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและสภาพภูมิศาสตร์ เนื่องจากอีสานเป็นพื้นแผ่นดินกว้างใหญ่ และการแสดงต่างๆจะมีลักษณะใกล้เคียงกันตามกลุ่มจังหวัด การร้องรำทำเพลงนั้นมักปรากฏในเทศกาลหรืองานประเพณีในเดือนต่างๆของภาคอีสาน

สำเร็จ คำโหม่ง (2522 : 40-42) กล่าวถึงคนตรีประเภทใช้บรรเลงร่วมวงมีสาระสำคัญว่า ประกอบด้วยเครื่องดีด เครื่องสี เครื่องตี เครื่องเป่า เครื่องดึง เครื่องเขย่า เครื่องสีได้แก่ชอขนาดต่างๆใช้บรรเลงร่วมกับวงมโหรีอีสาน เครื่องตีได้แก่กลองตั้ง กลองโทน กลองทับ ใช้ตีบอกจังหวะประกอบการเข้ด เครื่องเป่าได้แก่ ปี่แคน เป็นคนตรีของชาวผู้ไท ใช้บรรเลงร่วมกับชอพิณ และแคน เครื่องดึงได้แก่ โห ใช้ประกอบวงโปงลาง เครื่องเขย่าได้แก่ ลูกช้ด หมาก ผาง ใช้เสริมให้มีเสียงกลมกลืน ซึ่งสอดคล้องกับ เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (2526 : 9-10) ได้กล่าวถึงลักษณะการประสมวงคณะกลองยาวมีสาระสำคัญว่า ชาวอีสานนิยมใช้กลองยาวสำหรับตีแก้ชบวนในงานต่างๆ เช่นงานแห่เทียนเข้าพรรษา งานบวช งานบุญพระเวส และงานอื่นๆ ที่ต้องการความครึกครื้น จะเห็นได้ว่าตามวัดต่างๆมักจะมีกลองยาวไว้ประจำ เพื่อว่าเวลามีงานจะได้ไม่ไปจ้างหมู่บ้านอื่น ส่วนคนตีกลองจะอาศัยญาติโยมที่มาในงาน วงกลองยาวของชาวอีสาน

ประกอบด้วยกลองยาว กลองตั้ง (กลองระฆังขนาดใหญ่) และแสง (ฉาบ) ในบางครั้งอาจมีสิ่งหรือ ฉาบเล็กก็ได้ กลองยาวเป็นวงดนตรีที่เหมาะสมสำหรับบรรเลงในขบวนแห่มากกว่าวงดนตรีประเภทอื่น เพราะได้ขึ้นไปไกลก่อให้เกิดความสนุกสนาน ราคาไม่แพงนัก การซ่อมแซมดูแลรักษา่าย เวลาบรรเลงก็สามารถเคลื่อนย้ายเป็นขบวนไปได้ง่าย โดยใช้หลังกับไหล่รับน้ำหนัก จะยืน นั่ง เดินก็ได้ หรือใช้มือตีลงสอก ลงเข่าก็สามารถทำได้ นับว่าพอใจทั้งผู้ชมและผู้บรรเลง

จากรุวรรณ ธรรมวัตร (2528 : 1-211) ได้ศึกษาวิจัยบทบาทของหมอลำต่อสังคมอีสาน ในช่วงกึ่งศตวรรษ พบว่า หมอลำมีบทบาทต่อสังคมอีสานในด้านต่างๆต่อไปนี้

1. บทบาทในพิธีกรรม ด้านผ่อนคลายความตึงเครียดควบคุมพฤติกรรมทางสังคม สร้างเอกภาพในสังคมพร้อมเพรียง ส่งเสริมคนตรีพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านเป็นการลด ช่องว่างวิถีชีวิตแบบเก่าและใหม่ เพราะวิถีชีวิตแบบเก่าจะให้ความสำคัญด้านจิตใจมากกว่าแบบ ใหม่

2. บทบาทในฐานะมหรสพในด้านให้ความบันเทิงให้การศึกษอบรมสั่งสอน เผยแพร่ศาสนาและรักษามรดกของสังคม สร้างเอกภาพทางการเมืองและความคิดโดยการ เสนอข้อมูลที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคมยึดถือสืบสองคองสืบสืบ และเป็นเครื่องสื่อสารชาวบ้านเป็น กรณีพิเศษเพื่อใช้ในพิธีศพโดยเฉพาะ ปรับปรุงลีลาของทำนองเพลงให้กลมกลืนกับบรรยากาศแห่ง ความเศร้า เช่น

เพลงมอญขาดใจ และเพลงมอญร้องไห้ เป็นต้น เมื่อบิดามารดา และครูบาอาจารย์ถึงแก่ความตาย ลูกหลานและศิษย์ต้องไปร้องให้แสดงความกตัญญู ซึ่งเป็นประเพณีที่ชาวมอญถือปฏิบัติมาช้านาน

ลัดดา พันสนอก (ม.ป.ป. : 109-112) ได้กล่าวถึงวงดนตรีภาคอีสานในกลุ่มอีสานเหนือ ว่าแต่เดิมมีหลายวง อาทิ วงกลองน้ำ วงสะนู วงมโหรี วงกลองยาว วงแคน วงพิณ วงโปงลาง และวงลำเพลิน ส่วนวงที่นำมาใช้บรรเลงและประกอบการละเล่นนั้น ได้แก่ วงพิณ วงแคนหรือ วงโปงลาง ซึ่งจะมีเครื่องดนตรีชนิดนั้นๆเป็นหลัก นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีพื้นเมือง ที่ใช้ในการผสมวง วงดนตรีพื้นเมือง ลายเพลงพื้นเมือง ทำนองเพลงพื้นบ้านอีสานเหนือและ การละเล่นกลองยาวอีสาน

แวง พลังวรรณ (2545 : 84) “ขลุ่ยของภาคกลางเป็นเสียงของคนตรีของความพ่ายแพ้ใน ชีวิตทั้งทางธรรมชาติและทางสังคม ปี่ ซอ ของภาคเหนือเป็นเสียงคนตรีของความอ่อนไหวนิ่มนวล และซึ่งซิมอยู่ในธรรมชาติที่สดใสร่วมทั้งประเพณีโบราณ แต่แคนของภาคอีสาน เป็นเสียงเพลง ของการต่อสู้อันไม่หือถอยของชีวิต จังหวะอันกระชับ, ลีลาอันแข็งแกร่งของเพลง แคนเป็น สัญลักษณ์แห่งการปลุกเร้าวิญญาณแห่งการต่อสู้โดยแท้จริง ความแห้งแล้งอันโหดร้ายทารุณของ ธรรมชาติ ความกดขี่บีบบังคับอย่างสาหัสทางสังคมที่เขาเคยได้รับและยังได้รับอยู่ทั้งหาได้ทำให้เขา ค้อมหัวลงยอมจำนนต่อมันไม่ ตรงกันข้ามมันยิ่งจะขยุ้มให้วิญญาณแห่งการต่อสู้ของเขาทุกๆ ดวงให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น

กาสิก เตชะขันหมาก (2530 : 75-79) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยได้แบ่งประเภทของเครื่องดนตรีตามวิธีการเล่น ได้ 4 ประเภท คือ ดิด สี ตี เป่า และได้กล่าวถึงไปกลางว่าเป็นเครื่องดนตรีที่น่าสนใจ มีเสียงก้องกังวานไพเราะมีท่วงทำนองสนุกสนานก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้ฟังเป็นอย่างยิ่ง

เรื่องศักดิ์ ทะลัษณิล (2534 : 2) ได้เขียนบทความถึงการอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดดนตรีพื้นบ้านอีสานว่า เเหิน หุน หรือ หูน เป็นเครื่องดนตรีที่ทำด้วยไม้ไผ่ จึงทำให้เกิดเสียงด้วยการใช้ลมปากบังคับให้กระพุ่มแก้มยุบ หรือขยายออก ทำให้เกิดเสียงสูง หรือต่ำตามต้องการ ในปัจจุบันนี้ที่ทราบมีนายบุญมี จันทร์ประทักษ์ ซึ่งเป็นชาวร้อยเอ็ดสามารถทำและเป่าเหินได้ ถ้าไม่มีองค์กรใดเข้าไปช่วยเหลือ ในอนาคตก็อาจจะไม่มีใครรู้จักเหิน

สาร สารทัศนานันท์ (2531 : 1-9) เขียนเรื่องประโยชน์ของการแสดงพื้นบ้านของชาวอีสานว่า ธรรมชาติของมนุษย์เกิดมาย่อมมีความเคลื่อนไหว และมีนิสัยชอบสังคมนคือ ชอบร่วมกันอยู่เป็นกลุ่มจึงต้องคบหาสมาคม และมีการระบายออกทางจิตใจเพื่อให้เกิดความสบายทั้งกายและใจ การแสดงดนตรีร่วมกันจึงช่วยส่งเสริมให้มีการพัฒนาทั้งทางกายและจิตใจของคน ทำให้คนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีสุขภาพจิตดี เพลิดเพลิน ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ เสริมสร้างประสบการณ์ชีวิต สามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวัน ช่วยในงานประเพณีครีกครั้น และเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่น่าภาคภูมิใจ

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมดนตรีอีสาน

ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2531 : 2-3) กล่าวว่า วัฒนธรรมหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นผลผลิตของมนุษย์ในสังคม เป็นต้นว่า ความคิด ความรู้สึก ความประพฤติ กิริยาอาการ ศิลปะ ประเพณี กฎหมาย ประติษฐ์กรรมต่างๆ ที่สังคมยอมรับและปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมพื้นบ้านมีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะเป็นวิชาที่มีหลักเกณฑ์สามารถพิสูจน์ได้ ขณะเดียวกันก็เป็นศิลปะที่มีความงาม ไพเราะ เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก เป็นต้น

เสถียร โกเศศ (2524 : 65) กล่าวถึงวัฒนธรรมว่าจะสูญเสียบุคลิกลักษณะของตนไปหรือมีความเปลี่ยนแปลงเป็นความเจริญก้าวหน้าก็อยู่ที่การสังสรรค์วัฒนธรรม ถ้ารู้จักดึงเอาแต่สิ่งที่ดีและผลักไล่สิ่งที่ไม่ดี เพราะถ้าดึงเป็นก็ทำให้วัฒนธรรมของตนงอกงาม ถ้าผลักไล่ไม่เป็นก็จะทำให้วัฒนธรรมของตนหมดบุคลิกลักษณะ และบึงเจกภาพไป โดยถูกกลืนเข้าไปอยู่ในวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือถ้าทั้งสองฝ่ายมีแรงเท่ากันต่างก็จะกลืนกัน กลายเป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งไป

พรพิมล ศุกสิทธิ์ (2533 : 23-27) กล่าวไว้ในบทความเรื่อง แหล่งสนเทศทางวัฒนธรรมว่า ภาคอีสานมีเอกลักษณ์ด้านวรรณกรรมพื้นบ้าน ตลอดจนศิลปะการร้องเพลงหรือที่เรียกว่า นาฏศิลป์และดนตรีพื้นเมือง ที่บรรพบุรุษสืบทอดต่อกันมา มีลักษณะโดดเด่นและแตกต่างจาก

ภูมิภาคอื่นอย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้จึงควรที่จะได้รับการจดจำบันทึกและรวบรวมไว้เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ทำความเข้าใจต่อไป

สมจิตร พ่วงบุตร (2531 : 18) กล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในทางดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านเกิดจากปัญหาหลายประการ คือ ผู้ถ่ายทอด ผู้รับการถ่ายทอด วิธีการเทคโนโลยีสมัยใหม่ เวลา อิทธิพลวัฒนธรรมอื่น ๆ หน่วยงานที่สนับสนุนหรือรับผิดชอบและงบประมาณ

จารุบุตร เรื่องสุวรรณ (2520 : 20-38) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการละเล่นพื้นเมืองอีสานในหนังสือของดิอีसान โดยมีเนื้อหากล่าวถึง เรื่องวิวัฒนาการละเล่นพื้นเมืองประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ ตลอดจนเครื่องดนตรีที่ประกอบกับการละเล่นพื้นเมืองและการแสดงพื้นเมืองต่างๆ เช่น วงโปงลาง ประวัตความเป็นมาของโปงลาง และเพลงที่บรรเลง

ศักดิ์ดา พันธ์นอก (ม.ป.ป : 105-117) ได้กล่าวถึงกลุ่มอีสานเหนือหรือกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำหมอลำแคน ซึ่งได้สืบทอดวัฒนธรรมมาจากกลุ่มแม่น้ำโขง ชาวอีสานเหนือถือว่าดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต โดยการถ่ายทอดสืบทอดกันมาชั่วลูกชั่วหลาน นับว่าชาวอีสานมีความร่ำรวยในด้านศิลปการดนตรี เพลง และการขับร้อง รวมทั้งการละเล่น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงชีวิตและเอกลักษณ์ประจำถิ่นอย่างไม่ซ้ำแบบใคร

สุพัทธา สุภาพ (2536 : 3) กล่าวถึง สังคม วิถีชาวบ้าน และวัฒนธรรมว่า สังคมหมายถึง ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม ความสัมพันธ์นี้มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคม ช่วยให้สมาชิกเกิดความรู้ความเข้าใจกันมากยิ่งขึ้น และที่สำคัญสังคมช่วยให้ทุกคนเข้าใจตนเอง รู้จักตัวเอง รู้จักบุคคลที่แท้จริงของตน ประการสุดท้ายช่วยให้บุคคลรู้จักเจตคติและค่านิยมของตนเองได้ถูกต้อง

ในส่วนของวิถีชาวบ้าน (Folkways) สรุปได้ว่าวิถีชาวบ้านช่วยให้เกิดระเบียบและบรรทัดฐานของสังคม เพราะวิถีชาวบ้านเป็นบรรทัดฐานที่สมาชิกของสังคมยอมรับและถือปฏิบัติจนเป็นประเพณี โดยไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นภาระที่ต้องกระทำ ท้ายที่สุดคือ วัฒนธรรม (Culture) ผู้เขียนได้ให้ความหมายของวัฒนธรรมไว้ว่าวัฒนธรรมหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคม ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ และศีลธรรม เป็นต้น วัฒนธรรมนั้นต้องมีลักษณะที่มีดังนี้

1. วัฒนธรรมเกิดมาพร้อมสังคมและสมาชิกต้องเรียนวัฒนธรรมจากสังคม
2. บุคคลในสังคมเดียวกันต้องมีวัฒนธรรมใหญ่ร่วมกันเป็นมาตรฐานในการดำเนินชีวิต เช่น ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น
3. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถถ่ายทอด (Transmitted) กันได้จากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง

4. วัฒนธรรมแบ่งได้สองส่วนคือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับวัตถุ (Material Culture) และ วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ (Non-Material Culture) วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวกับวัตถุ ได้แก่ ค่านิยม อุดมการณ์ ประเพณี

5. วัฒนธรรมต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมช่วยให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงตามกระแสการเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน (2528 : 40) กล่าวถึงวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมของพฤติกรรมมนุษย์ได้สะสมไว้แต่อดีต และถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังเพื่อนำมาเป็นแนวในการครองเรือน ครองอาชีพ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงหมายถึง สิ่งรวมของความรู้ ความคิด ความเชื่อ ศิลปะในการดำเนินชีวิต กฎเกณฑ์ของสังคม เช่น ระเบียบประเพณี ศีลธรรม คุณธรรม และอุดมคติ เป็นต้น วัฒนธรรมได้เข้าไปมีบทบาทกับทุกส่วนของการดำเนินชีวิต วัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันมีความโดดเด่นไม่ซ้ำกัน อย่างไรก็ตามสิ่งที่เหมือนกันของทุกวัฒนธรรมคือช่วยให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้าและสมาชิกของสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

เวง พลังธรรม (2545 : 76) กล่าวว่า คนอีสานได้รังสรรค์ศิลปะการร้อง-ลำและสิ่งปลูกประโลมใจประดับท้องถื่นได้หลายรูปหลายแบบ คนอีสานสามารถผลิตวรรณกรรม กลอนลำ กวี คำแข็ง ฯลฯ ล้วนแต่รับใช้วิถีชีวิตได้ในทุกสถานการณ์ ทั้งยามสุข ยามทุกข์ ยามแค้นลำเค็ญ นี้คือความร่ำรวยทางด้านวัฒนธรรมนี้คือมรดกมั่งมรดกที่บรรพบุรุษอีสานสั่งสมไว้ให้ลูกให้หลาน แต่ก็เป็นแก่นแท้และรากเหง้าของความเป็น “ลาว” ในจิตวิญญาณของคนอีสาน

พัทธา สายหู (2533 : 101) ได้กล่าวถึงลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมว่าการนำสิ่งใหม่ๆ ในรูปใดรูปหนึ่งที่ยืมยืมมาจากวัฒนธรรมอื่นเข้ามาใช้ในอีกวัฒนธรรมหนึ่งนั้น ก็จะมีลักษณะการผสมผสานแตกต่างกันไปตามรูปของสิ่งที่ยืมยืมมา ซึ่งการผสมผสานนี้อาจจะมีในรูปของการมาเพิ่มเติมเสริมในสิ่งที่มีอยู่แล้ว การมาแทนที่บางสิ่งที่มีอยู่ก่อน การแปลงรูปแบบหรือความหมายหรือหน้าที่ประโยชน์ของสิ่งใหม่มาผสมกับสิ่งคล้ายคลึงกันในของเก่าที่สามารถปรับใช้กันได้

บุญยงค์ เกศเทศ (2536 : 44) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมว่ามีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ปัจจัยพื้นฐานซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง มี 4 ประการ คือ การค้นพบสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่ซ่อนเร้นอยู่ไม่มีใครทราบมาก่อน (Discovery) การประดิษฐ์สร้างสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนหรือคิดหาวิธีใหม่มาใช้ในสังคม (Invention) วิวัฒนาการ คือ การปรับปรุงพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น (Marking Things Better or Evaluation) และการแพร่กระจายให้กว้างขวางออกไป (Diffusion) มีการยืมยืมไปใช้กันได้

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2530 : 15) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องคดีชาวบ้าน และพบว่าคดีชาวบ้านเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปวงชน ช่วยให้เข้าใจชาวบ้านได้ดี คดีชาวบ้านคือกรอบสังคมที่ควบคุมความประพฤติของสมาชิกในสังคมให้ปฏิบัติตามจารีตประเพณีที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาจน

สังคมสงบสุข คติชาวบ้านเป็นแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมที่แสดงความคิดชาวบ้าน และคุณภาพชาวบ้าน คติชาวบ้านมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลังทั้งแบบตั้งใจ และไม่ตั้งใจ เพลงพื้นบ้าน เป็นคติชาวบ้านอย่างหนึ่งทีนอกจากจะให้ความบันเทิงโดยตรง แล้วยังแฝงคุณค่าด้านอื่นอีกหลายประการ เช่น แสดงวิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น และที่สำคัญที่สุดคือเพลงพื้นบ้านเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นที่ประสานสัมพันธ์ชีวิตของสังคมนั้นๆ ให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ บุญผา หวีสุข (2520 : 8) กล่าวว่า คติชาวบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ช่วยให้ทุกคนเข้าใจชีวิตเพราะคติชาวบ้านคือแหล่งรวมของความคิด ความรู้ ความรู้สึก ค่านิยม ความเชื่อ และจารีตประเพณี คติชาวบ้านเป็นวัฒนธรรมที่ช่วยให้สมาชิกของสังคมมีระเบียบแบบแผนในการดำรงชีวิต หากขาดวัฒนธรรมแล้ว ความระส่ำระสายต้องเกิดขึ้นในสังคมอย่างแน่นอน จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการบำรุงรักษาวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไว้ เพลงพื้นบ้านเป็นคติชาวบ้านสาขาหนึ่งที่บันทึกเหตุการณ์ของสังคมเพื่อบอกให้ทราบถึงวิถีชีวิต ความเชื่อ ทัศนคติ และการปรับตัวของสังคม ดังนั้นเพลงพื้นบ้านจึงเป็นเสมือนกรอบที่ล้อมสังคมให้สังคมดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขและมั่นคง

สุกิจ พลประถม (2538 : 1-5) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเชื้อชาติของชาวอีสานที่มีต่อคนตรีพื้นบ้านตามแบบของตนเอง เช่น

1. เผ่ามอญ ได้แก่ พวกขมุหรือผู้ทิ้ง พวกชอง พวกโล้ พวกแสก พวกกะลอง พวกข่าพรวัว ตัวหรือกวยเขมร

2. เผ่าไทย ได้แก่ ไทยโคราช ไทยอีสานหรือลาว

คนไทยที่อยู่ในภาคอีสาน มีเชื้อชาติเป็นคนหลายเผ่าพันธุ์ ซึ่งแต่ละเผ่าจะมีวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง และการเปลี่ยนแปลงพัฒนาโดยลำดับจนถึงปัจจุบัน ทางด้านดนตรีพื้นบ้านของเชื้อชาติต่างๆ ปัจจุบันถูกผสมผสานจากวัฒนธรรมคนตรีพื้นบ้านอีสานไปเช่นเดียวกัน การแสดงการเล่นของเขาจึงเป็นเพียงการแสดงสาธิตทางวัฒนธรรมเท่านั้น

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พูนพิศ อมาตยกุล (2529 : 18) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพลงไทยภาคกลาง และได้อธิบายลักษณะของเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่สำคัญแต่ละชนิด เช่น พิณ โหวด โปงกลาง กลอง เป็นต้น

สุรศักดิ์ พิมพ์เสน (2535 : 5-6) ได้วิจัยเอกสารเกี่ยวกับเรื่องแคน ยังได้กล่าวถึงโอกาสในการใช้เครื่องดนตรีอีสาน เช่น ใช้ในงานเทศกาล โดยเฉพาะด้านบุญกุศลต่างๆ ซึ่งมีขบวนแห่ ใช้ในด้านพิธีกรรมและใช้ในด้านมหรศตต่างๆ เป็นต้น

ไพบุลย์ ตรีเดช (2523 : 17) ได้ศึกษาถึงดนตรีพื้นบ้านอีสาน สรุปได้ว่าดนตรีพื้นบ้านอีสาน คือ ดนตรีที่เกิดขึ้นจากการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีของท้องถิ่นอีสาน และการร้องที่มี

เพลงที่ใช้บรรเลง และความสัมพันธ์ระหว่างมโหรีพื้นบ้านกับวิถีชีวิตของชาวอำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้การศึกษาสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์หัวหน้าวง ผู้บรรเลง ผู้เกี่ยวข้องกับมโหรีพื้นบ้าน รวมถึงการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบของมโหรีพื้นบ้านอีสานด้านเครื่องดนตรีส่วนใหญ่ประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า เครื่องตีและเครื่องดี เป็นหลักแต่ละคณะหรือวงมโหรีพื้นบ้านจะมีปี่น้อย ปี่ใหญ่ ซอน้อย ซอใหญ่ กลองมโหรี 1 ใบ ฉิ่ง 1 คู่ ฉาบ 1 คู่ ด้านการประสมวงมี 3 แบบคือ แบบนั่งบรรเลง แบบเดินบรรเลง และแบบประยุกต์กับเครื่องดนตรีอื่นๆเข้าประสมวง เช่น โหวด ระนาด แซกโซโฟน เป็นต้น การประสมวงมีจำนวนเครื่องดนตรีไม่จำกัดเพราะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บรรเลง ส่วนวิธีการบรรเลงพบว่าการบรรเลงเป็นกลุ่มหรือคณะเท่านั้น ไม่มีการบรรเลงเดี่ยว ในด้านบทเพลงเป็นทำนองเพลงทั้งหมดไม่มีการขับร้อง แต่ละคณะมโหรีพื้นบ้านมีการบรรเลงเพลงที่มีรูปแบบของบทเพลงเป็นทำนองท่อนเดียวเกือบทุกเพลง บรรเลงซ้ำๆกันหลายๆเที่ยว ความสัมพันธ์ระหว่างมโหรีพื้นบ้านกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน ทางด้านสังคมเป็นการสร้างความสามัคคีของคนในกลุ่ม ทางด้านเศรษฐกิจเป็นการเสริมรายได้ให้กับครอบครัว และในทุกหมู่บ้านนิยมใช้มโหรีพื้นบ้านประกอบพิธีกรรม และงานบุญตามประเพณีต่างๆ

ชัยศักดิ์ ภูมุล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการผลิตแคนเชิงธุรกิจ ศึกษากรณีบ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอหนองบัว จังหวัดนครพนม พบว่ากระบวนการผลิตแคนเชิงธุรกิจ เป็นการประกอบอาชีพสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันผลิตเพื่อจำหน่าย ใช้เวลาผลิตตลอดทั้งปี ในฤดูกาลทำนาปริมาณการผลิตจะลดลง ตลาดการค้าแคนที่สำคัญเป็นตลาดภายในประเทศ ปัญหาการผลิตแคนเชิงธุรกิจ ได้แก่ ขาดแคลนวัสดุ วัสดุมีราคาสูง เครื่องมือที่นำมาใช้ในการผลิตไม่มีความเหมาะสมเพราะมีราคาแพง ปัญหาที่เกี่ยวกับการตลาดและการจำหน่าย มีการแย่งตลาดการขายสินค้า สินค้าราคาไม่เท่ากัน ปัญหาการลงทุน ต้นทุนการผลิตสูง